

Tatjana Šarić
Marijana Jukić
Hrvatski državni arhiv
Marulićev trg 21
Zagreb

PRILOG PROUČAVANJU POVIJESTI OMLADINSKIH ORGANIZACIJA NA TEMELJU FONDA REPUBLIČKE KONFERENCIJE SOCIJALISTIČKOG SAVEZA OMLADINE HRVATSKE (1942-1990)

UDK 930.253:061.213“1942/1990“
Izvorni znanstveni rad

Autorice su istraživale položaj i ulogu omladinskih organizacija u Hrvatskoj u razdoblju 1942-1990. radeći na fondu RK SSOH. Promatrano je razdoblje bilo turbulento i ispunjeno mnogobrojnim promjenama u državnom i društvenom ustroju te vladinim mjerama koje su ih usmjeravale. Sačuvano gradivo ovog fonda svjedoči o sveobuhvatnosti djelovanja omladinske organizacije, a temeljem kojeg se došlo do podataka o njenom osnutku, razvoju, strukturi, političkim programima i ciljevima djelovanja te radu i nadležnosti. Na kraju je prikazan plan sređivanja cjelokupnog fonda i jednog radnog tijela na primjeru Komisije za ideološko-politički rad.

Ključne riječi: omladina, omladinske organizacije, USAOH/NOH/SSOH, socijalizam, arhivsko sređivanje, fond

Osnutak omladinskih organizacija i političke prilike

Omladinska udruženja i organizacije u Hrvatskoj se počinju stvarati već u međuratnom razdoblju. Djelovalo je nekoliko građanskih opcija, a 1919. osnovana je u Zagrebu i organizacija Savez komunističke omladine Jugoslavije ili SKOJ. SKOJ je djelovao pod patronatom i političkim vodstvom Socijalističke radničke partije Jugoslavije (komunista) te je usvojio i njezin program.¹ SKOJ će u sljedećim godinama odigrati važnu ulogu, naročito tijekom Drugog svjetskog rata u okviru partizanskog pokreta. No, budući da je bio zatvorena komunistička organizacija, vrh Komunističke partije (KP) odlučio je da je potrebno formirati široku antifašističku omladinsku organizaciju. Stoga se u Hrvatskoj krajem 1941. i početkom 1942. pokrenulo osnivanje Saveza mlade generacije (SMG). Nedugo nakon osnivanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) kao vrhovnog političkog tijela u studenome 1942. godine, 27-29. prosinca iste godine u Bihaću je održan Prvi antifašistički kongres

¹ Izvori za istoriju SKJ, Četvrti kongres SKOJ-a i zajednički kongres SKOJ-a i NOJ-a 1948, Beograd 1985, str. 14.

omladine Jugoslavije i osnovan Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ) u koji je ušla većina omladinskih antifašističkih organizacija u Jugoslaviji, bez obzira na nacionalno, vjersko ili političko usmjerenje.² Činili su ga Zemaljski, nacionalni i oblasni odbori, okružni, kotarski (sreski), općinski i mjesni (seoski) odbori, dok je sve važne odluke donosio SKOJ. Na Prvom kongresu USAOJ-a formiran je i Savez pionira³ čijom su organizacijom i radom upravljali SKOJ i USAOJ. Nakon formiranja ZAVNOH-a u lipnju 1943. kao stvarne hrvatske vlade,⁴ održana je u Otočcu i Prva konferencija Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske (USAOH) na kojoj je izabran njen Glavni odbor, a do kraja godine počeli su djelovati i njegovi okružni, kotarski, općinski, seoski i ulični aktivni.

Nakon što je ZAVNOH 1944. proglašen najvišim tijelom državne vlasti demokratske Hrvatske, postavljeni su temelji za stvaranje federalne Hrvatske u novoj, socijalističkoj Jugoslaviji, osnovana je i Jedinствена narodnooslobodilačka fronta (JNOF), kao masovno političko tijelo.⁵ U nju su, između ostalih, ušli SKOJ, USAOH i Antifašistička fronta žena (AFŽ).⁶ U radu JNOF-a najaktivnije su bile omladinske organizacije SKOJ i USAOH kao njezini kolektivni članovi, a njihovo je djelovanje kao i djelovanje Narodne fronte bilo određeno političkom linijom KPJ.⁷ Narodna fronta je s masovnim organizacijama kao svojim članicama predstavljala transmisiju, prijenos u stvarnost svih partijskih odluka, što je i javno potvrđeno kasnije na Petom kongresu KPJ 1948.⁸

Omladinske organizacije SKOJ, USAOJ/USAOH, od 1946. NOJ/NOH i njihovi članovi u socijalističkoj su Jugoslaviji zauzimale važno mjesto, a u masovnim društvenim organizacijama omladina je činila većinu. Tako je u Narodnoj fronti Jugoslavije, kasnije Socijalističkom savezu radnog naroda⁹, udio mladih iznosio 63%. Komunistička partija je putem dva sustava - Narodne fronte kao masovne, općenarodne organizacije i SKOJ-a kao zatvorene, ali ideološki puno čvršće organizacije upravljala djelatnošću Narodne omladine i određivala njenu ulogu u društvenom i političkom životu. I u Statutu Narodne omladine Jugoslavije jasno je naglašena uloga Komunističke partije u oblikovanju rada te organizacije.¹⁰

Rad, organizacija i struktura SKOJ-a i USAOH/NOH-a i SOH/SSOH-a

Dok je SKOJ kao podmladak KP djelovao kao zatvorena organizacija s krutim pravilima, USAOJ je zamišljen kao šira organizacija sa zadatkom okupljanja čitave omladine u svoje redove. Strukturalno su obje organizacije bile kopije KP te su svoje osnovne organizacije, aktive i odbore organizirale na svim razinama društva (tvornič-

² Bilandžić, D., Hrvatska moderna povijest, Golden marketing, Zagreb 1999, str. 146; Komunistički pokret i socijalistička revolucija u Hrvatskoj, Institut za historiju radničkoga pokreta Hrvatske, Zagreb 1969, str. 243.

³ Centralni odbor USAOJ-a izradio je 25. ožujka 1945. statut organizacije mladih pionira DFJ.

⁴ Goldstein, I., Hrvatska povijest 1918.-2008, Novi Liber, Zagreb 2008, str. 309; Petranović, B., Istorija Jugoslavije I, Nolit, Beograd 1988, str. 282.

⁵ Goldstein, I., nav. dj., str. 327.

⁶ Komunistički pokret i socijalistička revolucija u Hrvatskoj, Institut za historiju radničkoga pokreta, Zagreb 1969, str. 285.

⁷ Jandrić, B., Hrvatska pod crvenom zvijezdom, Srednja Europa, Zagreb 2005, str. 209.

⁸ Isto, str. 204.

⁹ Isto, str. 60, 69.

Radelić, Z., Hrvatska u Jugoslaviji 1945.- 1991. od zajedništva do razlaza, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2006, str. 67.

¹⁰ Statut Narodne omladine Jugoslavije, Zagreb 1951, str. 9.

cama, sindikatima, školama, na sveučilištu, u selima itd.), a u cijeloj su državi formirani gradski, kotarski, okružni i oblasni komiteti SKOJ-a i USAOJ-a. USAOJ/USAOH je formalno slijedio organizacijska načela Narodne fronte Jugoslavije, čiji je bio kolektivni član, a sve su organizacije transmisije KP temeljene na birokratskom centralizmu.

I SKOJ i USAOJ su djelovali u okviru programa KP i nisu bili samostalni u odlučivanju, pri čemu je SKOJ upravljao radom USAOJ-a. U razdoblju 1945-1948. dvije će se omladinske organizacije svojom djelatnošću, ciljevima i svrhom sve više približavati, dok će njihove međusobne razlike nestajati. Karakteristično je za njihov razvoj da SKOJ u tom razdoblju sve više slabi, dok USAOJ kao masovna organizacija mladih jača, pa je naglašavajući svoj razvoj, na svom Trećem kongresu 1946. promijenio ime u Narodna omladina Jugoslavije (NOJ)¹¹. Glavni zadaci omladinskih organizacija u to su vrijeme bili: jačanje organizacija i povećanje broja članova (iako socijalističke omladinske organizacije nikad nisu uspjele okupiti svu omladinu u svojim redovima), učvršćenje i izgradnja „narodne vlasti“, provođenje vladinih mjera u izgradnji socijalizma te aktiviranje omladine na ostvarenju tih zadataka – sudjelovanje u procesima obnove, izgradnje, opismenjavanja, kolektivizacije sela, industrijalizacije te nadasve odgoja mladih u duhu socijalizma. Sve je to vodilo spajanju dviju omladinskih organizacija što je provedeno slijedom odluke CK KPJ na takozvanom Kongresu ujedinjenja u prosincu 1948, a nova je omladinska organizacija zadržala ime Narodna omladina Jugoslavije. Spajanju dviju organizacija pridonijela je i zategnuta vanjskopolitička situacija uzrokovana sukobom s SSSR-om i istočnim blokom te potreba homogenizacije stanovništva na liniji KP. Narodna omladina Jugoslavije će pod tim imenom djelovati do 1963, kada će nakon VII. kongresa NOJ-a biti nazvana Savezom omladine Hrvatske (SOH), a 1974. ime će ponovo promijeniti u Savez socijalističke omladine Hrvatske (SSOH). Pod tim nazivom djelovala je do 1990. kada prestaje s radom.

Narodna omladina Jugoslavije je u svom Statutu definirana kao dio Narodne fronte, općenarodne političke organizacije, a činile su je organizacije Narodne omladine svih šest republika. NOJ, a slijedom toga i NOH deklarirala se kao „samostalna, borbena, demokratska, jedinstvena, organizacija“ koja okuplja radničku, seosku i školsku omladinu i odgaja je „u duhu ljubavi i odanosti prema našoj socijalističkoj domovini - FNRJ i mobilizira omladinu u izgradnji socijalističkog društva u našoj zemlji“.¹² U NOJ su mogli biti primljeni svi omladinci i omladinke između 15 i 25 godina na principu dobrovoljnosti, a bila je izvor mladih kadrova za sve grane državne uprave, privrede kao i za masovne organizacije.¹³

U Statutu NOJ-a definiran je i odnos Narodne omladine prema drugim organizacijama, naglašena obveza ispunjavanja zadataka Narodne fronte, sudjelovanje u raznim općenarodnim akcijama te suradnja s ostalim članovima NF - sindikatima, AFŽ-om, Savezom boraca te ostalim organizacijama koje okupljaju omladinu kao što su Fiskulturni savez Jugoslavije, Narodna tehnika, Savez kulturno-prosvjetnih društava, Savez društava „Naša djeca“ ili pomladak Crvenog križa.¹⁴

Organizacijska struktura Narodne omladine kao masovne organizacije bila je kopija organizacijske strukture KP, temeljena na birokratskom centralizmu, u praksi

¹¹ Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1954, sv. 1, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2005, str. 94-95.

¹² Statut Narodne omladine Jugoslavije, Zagreb 1951, str. 39.

¹³ Isto, str. 39.

¹⁴ Isto, str. 18-19.

nazvanom demokratskim centralizmom.¹⁵ To je bila strogo hijerarhijska struktura u kojoj nije bilo mjesta ikakvom demokratskom srazu mišljenja.

Što se tiče organizacijskog ustroja NO, na području FNRJ/SFRJ najviša tijela organizacije bila su Kongres NOJ-a te Centralni komitet NOJ-a, a na razini NRH to su Kongres NOH-a i Centralni komitet NOH-a. Za oblasti najviša tijela bila su oblasna konferencija NO te oblasni komitet, za kotar, grad ili fakultet - okružna¹⁶, kotarska, gradska ili univerzitetska konferencija ili komitet, za manje gradove i veća sela mjesna konferencija i mjesni komitet, a za tvornicu, poduzeće, zadrugu, selo, školu, ustanovu, jedinicu JA, naselje - sastanak aktiva.¹⁷ Osnovne organizacije NO bili su aktivni koji su formirani po teritorijalnom i proizvodnom principu. U strukturi NOH-a značajno su mjesto imali kotarski, gradski i općinski komiteti, jer su bili neposredno vezani na terenu i direktno provodili odluke viših omladinskih rukovodstava.

Ovisno o vremenskom razdoblju Glavni odbor/komitet/Centralni komitet/Republička konferencija je izvršno tijelo, koje je provodilo u djelo odluke kongresa i plenuma. Cjelokupna djelatnost se odvijala preko radnih tijela odnosno komisija, u skladu s utvrđenim programskim zadacima. Za rješavanje pojedinih zadataka, po potrebi su osnivane sekcije, radne grupe i koordinacijski odbori. Ustroj je tijekom vremena uglavnom bio nepromijenjen, osim nekoliko slučajeva kada je nadležnost jednog radnog tijela bila prenesena u nadležnost drugoga.

Nakon 1968. djelatnost Centralnog komiteta SOH-a preuzima Republička konferencija koja je od tada najviše političko tijelo SSOH-a, konstituirana na delegatskom principu, sastavljena od delegata općinskih organizacija SSOH-a i kolektivnih članova SSOH-a.

Rad i organizacija Konferencije utvrđeni su Statutom SOH-a i Poslovníkom o radu RK SOH-a, njenih organa i tijela. U razdoblju između dva zasjedanja kongresa Konferencija je određivala ciljeve i zadatke, usklađivala programe, rad i djelovanje SSOH-a. Konferencija je birala Predsjedništvo kao svoje kolektivno i izvršno-političko tijelo, Statutarnu i Nadzornu komisiju te radne komisije. Konferencija je bila mjesto dogovora za akcije organizacija i članstva SSOH-a, usuglašavanja i dogovaranja rada i djelovanja. Konferencija i Predsjedništvo održavali su radne sastanke s tijelima ostalih društveno-političkih organizacija. Predsjedništvo je obavljalo poslove zastupanja i ostale poslove važne za rad cjelokupnog Saveza - zakonitost rada, provedba odluka Konferencije, aktivnosti komisija i sl. Na sjednicama se raspravljalo o odlukama i zadacima dobivenim od Konferencije, usvajana su izvješća, planovi i programi rada komisija te pripremana izvješća i analize za Konferenciju, kao i o stanju i postignutim rezultatima na svim razinama Saveza. Sekretarijat Predsjedništva obavljao je operativne poslove - priprema sjednica, realizacija odluka i zaključaka Predsjedništva i RK, a prema potrebi Predsjedništvo je osnivalo svoja radna tijela, komisije i radne grupe.

¹⁵ Spehñjak, K., Javnost i propaganda. Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2002, str. 58; Statut Narodne omladine Jugoslavije, Zagreb 1951, str. 23, 24.

¹⁶ Ukidanje okruga uslijedilo je nakon donošenja Zakona o administrativno-teritorijalnoj podjeli NRH od 28. lipnja 1947. (NN NRH 60/47). Tada su u Hrvatskoj rasformirani Okružni komiteti SKOJ-a, Okružni odbori NO, a krajem 1947. rasformirani Oblasni odbori NO i Oblasni komitet SKOJ-a za Istru. CK tada upravlja neposredno u 87 kotareva, 17 gradova, 57 tvorničkih komiteta NO. Prema odluci CK NOJ formira se pomoćni aparat, odjeljenja pri CK NOH. Vidi HR HDA 1231-3.4.1 Organizacijsko-instruktorsko odjeljenje.

¹⁷ Statut Narodne omladine Jugoslavije, Zagreb 1951, str. 54.

Područja djelovanja NOH/SSOH-a

Mlada generacija u poslijeratnom je razdoblju u državi bila brojna i stoga vrlo važan čimbenik provedbe svih važnijih zadataka. U Jugoslaviji kojom je upravljala državna i partijska elita iz Vlade i Politbiroa/Izvršnog komiteta CK KPJ/KPH odvijalo se nekoliko bitnih procesa u poraću, a mladi su preko svojih omladinskih organizacija bili uključeni u sve te procese. NOH/SSOH je mlade u društveno-političkom djelovanju angažirala preko svojih komisija specijaliziranih za pojedina područja: omladinske radne akcije, odgoj i obrazovanje, pioniri, školstvo, seoska i radnička omladina, ideološko-politički rad, kultura, sport, predvojnička obuka, tehničko obrazovanje, međunarodna suradnja.

Omladinske radne akcije

Prve omladinske radne jedinice bile su, kao dio pozadinske potpore borbenim jedinicama NOV-a i POJ-a, formirane još tijekom rata u okviru USAOJ-a. Kao prva neposredna zadaća uvjetovana ratnim razaranja nametnula se obnova i izgradnja zemlje. Mladi su od kraja rata bili uključeni u brojne radne brigade u akcijama obnove lokalnog karaktera - ponovnoj izgradnji infrastrukture, obnovi kuća, škola i svih drugih potrebnih objekata. Od 1946. kreće se s velikim saveznim radnim akcijama u koje su masovno pozivani mladi iz cijele države. Dobrovoljni omladinski rad je bio specifičan oblik društvenog, radnog i idejno-političkog organiziranja mladih ljudi. Masovan i udarnički rad omladine je od strane državnih, partijskih i omladinskih čelnika neprekidno potican i postavljan kao njihov glavni zadatak.¹⁸ Ispunjenje gospodarskih mjera brzog industrijskog razvoja zemlje zadanih Petogodišnjim planom 1947-1951.¹⁹ i preobrazba Jugoslavije u industrijsku silu, uvjetovalo je opsežan rad mladih na svim poljima, koji je potican iz više razloga: bio je nužan u obnovi zemlje kao rad besplatne radne snage, ali je isto toliko važno bilo ideološko usmjeravanje mladih koje se provodilo na radnim akcijama. Od presudne je važnosti bilo prevladavanje međusobnih nacionalnih i vjerskih razlika. Na radnim akcijama se sustavno provodio ideološki, politički, ali i obrazovni, kulturni, prosvjetni i stručni rad, zbog čega su radilišta nazivana „kovačnica novih ljudi“.²⁰ Na ORA-ma se dakle provodilo obrazovanje mladih - tečajevi opismenijavanja, općeobrazovni i stručni tečajevi te osiguravani razni kulturno-umjetnički i sportski sadržaji kao i predvojnička obuka.

Radnim akcijama sagrađeni su brojni objekti, a najpoznatije su željezničke pruge Brčko-Banovići te Šamac-Sarajevo, autocesta „Bratstvo i jedinstvo“, mnoge tvornice, a omladinske brigade sagrađile su i Novi Beograd. U Hrvatskoj je značajna bila izgradnja Hidroelektrane Vinodol, melioracija Raše, izgradnja zadružnih domova, domova kulture itd.

¹⁸ „Obnova i izgradnja domovine osnovni je vaš zadatak i osnovni pravac vašega rada“ - rekao je u svom govoru predsjednik Vlade Narodne Republike Hrvatske dr. Bakarić, *Omladinski borac*, 8.3.1946, str. 1.

¹⁹ Zakon o Petogodišnjem planu razvitka narodne privrede FNRJ u godinama 1947-1951. (SL 36/1947); Radelić, Z., *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2006, str. 223; Matković, H., *Povijest Jugoslavije (1918-1991-2003)*, Naklada Pavičić, Zagreb 2003, str. 295; Bilandžić, D., *Hrvatska moderna povijest*, Golden marketing, Zagreb 1999, str. 237-239; Goldstein, I., *Hrvatska povijest 1918.-2008*, Novi Liber, Zagreb 2008, str. 431; Đilas, M., *Vlast, Naša reč*, London, str. 20.

²⁰ Zapisnici sa sednica Politbiroa CK KPJ, 1945.-1948, Beograd 1995, str. 35; Četvrti kongres SKOJ-a i zajednički kongres SKOJ-a i NOJ-a 1948, str. 72.

Sudjelovanje na radnim akcijama proklamirano je kao dobrovoljno, no u praksi su omladinski i skojevski aktivisti uvjerovali mlade i njihove roditelje na sudjelovanje različitim metodama, dok je mobilizacija u nekim slučajevima bila i prisilna. Konačno, mladi su na ORA-ma sudjelovali u velikom broju, što im je donosilo pozitivne preporuke u daljnjem školovanju ili zaposlenju, ali i negativne ocjene u slučaju izbjegavanja odlaska na radove.

S vremenom su partijski i državni vrh zaključili kako su ORA-e dugoročno neisplative i neracionalno organizirane, ali se zbog političkog i odgojnog, a najviše propagandnog učinka, na njima još neko vrijeme ustrajalo. Od masovnih saveznih radnih akcija odustalo se od 1953,²¹ a rad na republičkim i lokalnim akcijama nastavio se sve do 1990. godine.

Uloga omladinskih organizacija u industrijalizaciji zemlje, na selu i u gradovima

Obnovu i izgradnju zemlje slijedile su ubrzana i forsirana industrijalizacija i elektrifikacija. Slijedom donošenja Petogodišnjeg plana razvoja privrede povećan je broj radnika, osobito mladih. Veliki broj mladih odlazi sa sela u gradove i postaje radničkom klasom, a poseban je naglasak bio i na obrazovanju stručnih kadrova. Učenici škola u privredi bilo su stoga vrlo važni. Mladi radnici zaposleni u raznim tvornicama i rudnicima radili su vrlo naporno, jer je zbog ispunjenja Plana bio nametnut žestoki tempo. Pokret za visoku produktivnost rada, predstavljen kao socijalistički način izvršavanja zadataka, zahtijevao je rad na normu i akord te što veću efikasnost u radu, a ostvarivao se i „socijalističkim takmičenjem“ među kolektivima i pojedincima, poticanjem udarništva, novatorstva i racionalizacije.

NOH je u poslijeratnom razdoblju u cilju stručnog osposobljavanja mladih, provodio agitaciju za prijelaz mladih na rad u industriji te organizaciju raznih stručnih tečajeva. U kasnijim razdobljima djelatnost NOH-a usmjerena je na osiguravanje boljih uvjeta rada mladih u radnom odnosu, osposobljavanje mladih u skladu s tehnološkim dostignućima pri radnim procesima i naprednim tehnologijama, zatim povećanje produktivnosti rada i uvođenje novih tehnoloških rješenja tijekom proizvodnje te poticanje na rad stručnih škola i škola učenika u privredi. Posebna pozornost posvećivana je zapošljavanju mladih. NOH/SSOH je aktivno sudjelovala u provedbi privrednih reformi, radila na podizanju životnog standarda i rješavanju stambene problematike mladih ljudi, a bila je i inicijator ideje o osnivanju omladinskih servisa za razne uslužne djelatnosti.

Istodobno s procesima industrijalizacije odvijale su se na selu agrarna reforma, kolonizacija i kolektivizacija. Uloga omladinskih organizacija je u tome, sve do vremena kada se kolektivizacija pokazala promašajem i od nje se odustalo²², bila uvjeravanje seoskog stanovništva u njihovu nužnost kao i provedba tih nepopularnih mjera s malim uspjehom. Tako ni sudjelovanje mladih u SRZ-ima, primjerice, nikad nije bilo veliko.

²¹ Goldstein, I., nav. dj., str. 436; Višnjić, Č., Partizansko ljetovanje: Hrvatska i Srbi 1945.-1950, Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta*, Zagreb 2003, str. 52; Spehnyak, K., Javnost i propaganda, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2002, str. 28.

²² Više o tome u: Goldstein, I., nav. dj., str. 466-467; Maticka, M., Hrvatsko seljaštvo i politika kolektivizacije (1945.-1953.) u Spomenica Ljube Bobana, Zavod za Hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1996, str. 373; Juriša, S., Agrarna politika i problemi kolektivizacije u Jugoslaviji u vrijeme sukoba KPJ s Informbiroom, ČSP, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 15, 1/1983, str. 71; Radelić, Z., Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2006, str. 197.

Seoska je omladina odigrala bitnu ulogu i u industrijalizaciji zemlje, jer je upravo sa sela mobiliziran veliki broj radnika u industriji, rudarstvu i drugim granama gospodarstva. Od NOH-a se na selu očekivalo da aktivno agitira za sve mjere vladine politike, da u njima sudjeluje i provodi ih - otkup, porez, osnivanje SRZ-a, mobilizacija radne snage za savezne i republičke radne akcije, izgradnja zadružnih domova, mobiliziranje mladih za poslove u industriji i drugim granama gospodarstva te rekonstrukcija poljoprivrede. To je uključivalo upoznavanje seoskog stanovništva s novim mjerama, naročito nepopularnim otkupom i kolektivizacijom i uvjeravanje u njihovu nužnost u cilju ostvarenja općeg prosperiteta.

Omladinska organizacija je bila angažirana u pripremanju stručnih skupova o selu i seoskoj omladini, izradi analiza o životu i radu mladih u poljoprivrednim organizacijama te problemima proizvodnje, obrazovanja, sezonske radne snage, raspravljala o agrarnoj politici te radila na zajedničkim akcijama. Također je djelovala na poticanju sportskih aktivnosti i radu kulturno-umjetničkih društava. Bavila se i obrazovanjem mladih poljoprivrednika i osposobljavanjem OO SSOH-a u seoskim sredinama iniciranjem učeničkih zadruga, sekcija mladih zadrugara, osnivanjem novih i poboljšanjem rada postojećih, te uključivanjem mladih u poljoprivredne zadruge.

Odgoj, obrazovanje i sport

Masovne političke organizacije kao transmisije Komunističke partije (NF, AFŽ, USAOH/NOH, Jedinstveni sindikati), preuzele su provedbu njenog programa, direktiva i naputaka, a u svakoj od njih djelovali su njihovi Odjeli agitacije i propagande, slijedeći centralni model. Prosvjeđivanje, opismenjavanje i ideološko usmjerenje i oblikovanje mladih sukladno liniji vladajuće Komunističke partije, odgojenih na principima marksizma i lenjinizma bilo je izuzetno važno, pa tako i u prosvjeti i kulturi.²³ Tradicionalne građanske vrijednosti trebale su biti zamijenjene novostvorenim tradicijama radničkog pokreta, revolucionarne oslobodilačke borbe i socijalističke izgradnje države što je trebalo djelovati kao integrirajući čimbenik u izgradnji zajedništva i „bratstva i jedinstva“. Ti su se procesi odvijali u školama i na sveučilištu, ali i u svim drugim ustanovama te na radnim mjestima mladih. NOH je uz državna i partijska tijela zadužen da nadgleda i provodi rad s djecom i omladinom u svim vrstama škola te da se intenzivno bavi kulturno-prosvjetnim radom s mladima. Ideološki rad s mladima provoden je smišljeno i putem raznih zabavnih sadržaja - organiziranjem izleta, drugarskih večeri, plesnih škola, posjeta kazalištima i kinima, koncertima i izložbama. Komunistička je vlast stvaranjem novih tradicija socijalističkog društva, usvojila i nove praznike - Dan dječje radosti ili Novu godinu (umjesto Božića)²⁴, te uvela proslave nekih bitnih datuma iz života mladih kao što su početak i kraj školske godine ili naukovanja ili ispraćaj i doček regruta u JA. Za takve su se prigode organizirale proslave, narodna veselja, sportske igre i slično.²⁵ Važni događaji za integraciju mladih bili su mitinzi i zajedničke velike proslave značajnih datuma iz recentne pro-

²³ Knezović, Z., Boljševizacija i ideologizacija hrvatske kulture i umjetnosti, ČSP, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 26 (1), 1994, str. 48; Kašić, B., Značajke partijske ideologije u Hrvatskoj (1945.-1948.), ČSP, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 23 (1-3), 1991, str. 245; Dimić, Lj., Agitprop kultura, Agitpropovska faza kulturne politike u Srbiji, Izdavačka radna organizacija Rad, Beograd 1988, str. 36-37.

²⁴ Spehnjak, K., Prosvjetno-kulturna politika u Hrvatskoj 1945.-1948., ČSP, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 1993, str. 95; Radelić, Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991., Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2006, str. 165; Sklevicky, L., Konji, žene, ratovi, Zagreb 1996, str. 177.

²⁵ HR HDA 1231.3.4.4 Komisija za ideološko-politički rad.

šlosti (Dan pobjede, Prvi maj, Dan mladosti - Titov rođendan, Dan ustanka, Dan Republike, godišnjice SKOJ-a), putem kojih se odvijao širi politički rad s mladima.

U okviru „narodnog prosvjećivanja“ vlasti su potaknule i osnivanje brojnih domova kulture, naročito u selima, zatim otvaranje narodnih sveučilišta, knjižnica i čitaonica.²⁶ Opismenjavanje, prosvjećivanje i ideološko uzdizanje provodilo se putem brojnih osnovnih i obrazovnih tečajeva i čitalačkih kružoka, a u školama i na sveučilištu organiziranjem političko-ideoloških tečajeva i programa kojima je bila obuhvaćena većina učenika i studenata. Ideološko usmjeravanje mladih provođeno je i putem kulturnih, zabavnih i sportskih programa, osmišljavanjem slobodnog vremena i organizacijom raznih aktivnosti u klubovima, sekcijama, društvima, radionicama i zadrugama.

Najmlađi su bili uključeni u Savez pionira čiji je osnovni zadatak bio odgoj djece u socijalističkom duhu, ljubavi prema domovini, KP/SK i Titu.²⁷ U suradnji sa Savezom društava Naša djeca, Savjetom Saveza pionira te Zavodom za školstvo SRH priređivane su razne akcije kao trčanje štafete ili obvezni prijem u Savez pionira.

Nadalje, NOH/SSOH se bavila i problemima škola i učenika. Budući da su se broj i vrsta škola kao i broj učenika povećali, uključivala se u izradu i provedbu nastavnih planova i programa srednjih škola, pratila zakone i zakonske akte koji su se odnosili na obrazovanje i školstvo te poticala prijelaz djece s gimnazija u razne stručne škole. Prioritetni zadaci Narodne omladine u školama bili su učenje, „borba za idejnost u nastavi“ i održavanje školske discipline uz politički i odgojni rad organizacije.²⁸ Uslijed povećanja broja škola, došlo je do otvaranja i većeg broja novih đачkih domova čiji je rad NOH/SSOH također pratila.

Razvijalo se i sveučilište, osnivani su novi fakulteti, a njihov su rad nadgledali i kontrolirali SKOJ i NOH/SSOH. Već 1945. osnovan je Odbor narodne studentske omladine Federalne Hrvatske Sveučilišnog odbora Narodne studentske omladine Zagrebačkog sveučilišta. Organizaciji NSO glavni je zadatak bio uspostava normalnog rada Sveučilišta, uz oslobađanje programa od ostataka ustaške ideologije, ali isto tako i „čišćenje“ fakulteta od nepodobnih profesora i studenata. Za studente su od tada priređivani i ideološko-politički tečajevi. KP je u travnju 1951. potaknula osnivanje Saveza studenata Jugoslavije²⁹, koji je zamišljen kao masovna politička studentska organizacija, bio je sastavni dio organizacije NO, a 1974. je priključen SSOH.

NOH/SSOH sudjelovali su u javnim raspravama o načinu organiziranja omladinske organizacije na sveučilištima te rješavanju problema standarda studenata i učenika i njihovog kreditiranja, posebno onih iz privredno nerazvijenih krajeva Hrvatske. NOH/SSOH je inicirao i osnivanje Zaklade SKOJ-a za stipendiranje i kreditiranje učenika i studenata, a ta su pitanja rješavana i u suradnji sa Savezom studenata Hrvatske.

U cilju velike akcije širenja kulture i prosvjećivanja u NRH, poticano je osnivanje raznih prosvjetnih i kulturno-umjetničkih društava, pa su tako osnovana omladinska kulturno-umjetnička društva (OKUD) u svim većim gradovima i kotarskim centrima. Među poznatijima su bili pjevački zbor „Joža Vlahović“, zatim „Ivan Goran Kovačić“ te Studentsko eksperimentalno kazalište.³⁰

²⁶ Petranović, B., Istorija Jugoslavije 1918.-1988, Nolit, Beograd 1989, str. 146.

²⁷ HR HDA 1231-3.4.10 Komisija za rad s pionirima i dječjim organizacijama.

²⁸ Zapisnici Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952, sv. 2, Hrvatski državni arhiv, str. 49.

²⁹ *Vjesnik*, Osniva se Savez studenata Jugoslavije, 14.4.1951.

³⁰ HR HDA 1231-3.4.6. Odjel za kulturno-prosvjetni rad.

Omladinski tisak bilo je još jedno područje djelovanja NOH-a/SSOH-a. Centralni komitet NOH-a je u suradnji s Agitpropom CK SKH vodio i kontrolirao sva omladinska izdanja. Izlazili su *Omladinski borac* te *Pionir*, kao najstarija omladinska i pionirska glasila (izlaze od 1942), zatim *Srednjoškolac*, *Izvor*, *Studentski list*, *Vie Giovani*, *Il Pioniere* te *Studentski list*. Godine 1952. pokrenut je u okviru Udruženja nastavnika i profesora Hrvatske omladinski literarni časopis *Polet*, namijenjen srednjoškolicima.³¹ *Polet* je nastavio izlaziti kao mjesečnik mladih za kulturu, umjetnost i društvena pitanja, a 1976. je nakon desetogodišnje stanke ponovno pokrenut i na polemičan način nastavio obrađivati društvene aktivnosti iz života mladih s širokim rasponom tema. U kolovozu 1947. osnovano je omladinsko izdavačko poduzeće *Novo pokolenje* koje je 1952. preimenovano u *Mladost*. Do ožujka 1952. izdanja NOH-a izlaze u okviru Narodne štampe, nakon čega se formira Omladinsko izdavačko poduzeće.

Godine 1969. Savez je uz suglasnost IK CK SKH, a s ciljem marksističkog obrazovanja mladih, osnovao Centar za društvene djelatnosti omladine Hrvatske. Svrha Centra bilo je intenziviranje teoretskog i idejnog života mladih, a imao je četiri osnovne vrste aktivnosti: novine, časopis, biblioteku i tribinu. Centar je izdavao časopis *Pitanja* i *Tjedni list omladine (TLO)*, koji je kritiziran zbog nacionalizma. Tijekom 1970. Centar je pokrenuo posebnu Biblioteku kao pokušaj nadomještanja nedostatka postojeće izdavačke politike i stimulacije mladih autora. SSOH je preko Centra djelovao kao središte društvenog i političkog djelovanja te u tu svrhu priređivao tribinu Otvoreni pogledi i nastavio s izdavanjem svojih stalnih publikacija: *Naše teme*, *Informativni bilten*, časopis *EHO* te *Omladinska biblioteka*. Godine 1968. pokrenut je mjesečnik *Pitanja*, a 1985. časopis *Quorum* i projekt Informatika i društvo. Godine 1983. u SRH je izlazilo 11 omladinskih listova: *Polet*, *Studentski list*, *Laus*, *Val*, *Lok*, *Omladinske novine*, *Omladinac*, *Forum*, *Omladinska iskra*, *Pet* i *Omladinska riječ*.

NOH/SSOH je poticala i masovno uključivanje mladih u sportske aktivnosti pri čemu je djelovala na organiziranju aktivnosti, formiranju sportskih organizacija i održavanju velikih priredaba - nastupa i sletova. Prioritet sportskih organizacija bila je „borba za masovnost“. Važna manifestacija bila je i Titova štafeta koja se počela trčati 1945,³² a kasnije je vezana uz proslavu Dana mladosti. Trčanje štafete kroz pojedina mjesta bilo je popraćeno organiziranjem brojnih mitinga u čast Titovog rođendana.

Tehničko obrazovanje mladih bilo je vrlo važno u poslijeratnoj Jugoslaviji. Mladi su poticani na učlanjenje u klubove Narodne tehnike Hrvatske, koja je djelovala od 1946.³³ Klubovi Narodne tehnike ujedinjavali su različite klubove amatera, u kojima su omladinci polazili razne tečajeve. U okviru NT razvijane su manifestacije Nedjelja/tjedan tehnike i Dan tehnike u školama, tijekom kojih su redovito priređivane izložbe, predavanja, kinoprojekcije, mitinzi, natjecanja i sl.

Kao dio obrazovanja mladih, a u svrhu obrane zemlje, vlasti su vrlo brzo nakon završetka rata uvele predvojničku obuku. Donošenjem Uredbe Savezne Vlade o predvojničkoj obuci³⁴ od 29. svibnja 1948. određeno je da se u svim kotarskim i gradskim komitetima te u svim školama, ustanovama i sveučilištu obvezno provodi predvojnička obuka.³⁵

³¹ HR HDA 1231-2.4. IV. kongres NOH-a.

³² *Vjesnik*, Titova štafeta – prilikom proslave Maršalova rođendana, 15.4.1946, str. 5.

³³ Cerović, G., Razvitak omladinskih organizacija u posleratnom periodu 1945-1958, Komisija za istraživanje omladinskog pokreta CK Jugoslavije, Beograd 1959, str. 68.

³⁴ SL FNRJ 45/48.

³⁵ HR HDA 1231-2.2.3. III. kongres NOH-a.

Omladinske organizacije i međunarodne veze

Kada je u Londonu u studenom 1945. održana Svjetska omladinska konferencija te formirana Svjetska federacija demokratske omladine (SFDO)³⁶, Jugoslavija je bila među njenim osnivačima. Zadaci SFDO-a bili su međunarodna suradnja mladih na ekonomskom, političkom, odgojnom i kulturnom polju, poboljšavanje uvjeta života mladih, zastupanje njihovih interesa u međunarodnim organizacijama i međusobna suradnja nacionalnih organizacija mladih.³⁷ U razdoblju od 1945. do 1948. Centralno vijeće NOJ-a razvilo je redovne veze sa 77 omladinskih organizacija iz 46 zemalja.³⁸

NOH je ostvarivala raznovrsne oblike suradnje sa srodnim organizacijama drugih zemalja u okviru međunarodnih aktivnosti CK NOJ-a putem Biroa za razmjene i putovanja Saveza studenata i Narodne omladine Jugoslavije te Biroa za međunarodnu razmjenu omladine i studenata pri CK NOJ.

NOH/SSOH bila je koordinator i inicijator raznih akcija koje su za ishod imale suradnju s inozemnim omladinskim i studentskim organizacijama te specijaliziranim udruženjima i klubovima, upućivala je članove na međunarodne skupove, informirala članstvo o međunarodnom omladinskom pokretu, širila suradnju omladine i studenata s udruženjima stranih studenata koji su studirali u SFRJ, organizirala savjetovanja, seminare i akcije solidarnosti kako bi mladi ljudi bili angažirani na pitanjima međunarodnog omladinskog pokreta i međunarodnih političkih odnosa. Iznimno plodna suradnja ostvarena je s Međunarodnim studentskim klubom prijateljstva.³⁹

Obrada i sređivanje arhivskog fonda

Preuzimanje i obrada gradiva fonda

Prema razradbi arhivskih fondova i zbirki u Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, fond SSOH je razvrstan u skupinu H. Političke stranke, društveno-političke organizacije i sindikati, odnosno H.2.3 Savez komunističke omladine Jugoslavije/Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske/Narodna omladina Hrvatske/Savez socijalističke omladine Hrvatske (SKOJ/USAOH/NOH/SOH/SSOH).⁴⁰

Od 1963. do 1995. godine Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske (IHRPH) je obavljao nadzor i preuzimanje gradiva SSOH. Proces obrade i sređivanja gradiva fonda započeo je u Arhivu IHRPH-a i to u nekoliko navrata s različitim pristupima. Rezultat toga rada bile su formirane cjeline: USAOH 1942.-1945. (sumarni popis), Glavni odbor USAOH-a, Glavni odbor NOH-a 1945-1947. (analitički popis), Glavni odbor NOH-a 1949-1975. (sumarni popis). Nakon toga, provedeno je nekoliko revizija koje su rezultirale privremenim sumarnim popisima. Gradivo iz razdoblja 1967-1990. složeno je na način da su unutar svake godine odloženi dokumenti izvršnih tijela, zatim komisija te preostala dokumentacija pod općim nazivom Spisi. Izrađen je rukopisni sumarni popis koji obuhvaća dokumentaciju do 1975, dok za gradivo iz razdoblja 1975-1990. nije postojao nikakav popis. Tijekom obrade provedeno je izlučivanje i to financijske dokumentacije.⁴¹ U dokumentaciji nastaloj do 1945. nije provedeno izlučivanje. Godine 1995. svi fondovi i zbirke Arhiva IHRPH-a predani su HDA.⁴²

³⁶ HR HDA 1231-3.4.13. Odjeljenje za historijat omladinskog pokreta.

³⁷ Isto.

³⁸ *Vjesnik*, Zajednički kongres SKOJ-a i Narodne omladine, 17.12.1948, str. 2.

³⁹ HR HDA 1231-5.3.23. Komisija za međunarodnu suradnju.

⁴⁰ Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, sv. 1, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2006, str. 97.

⁴¹ Popisi izlučene dokumentacije nalaze se u dosjeu fonda 1231 RK SSOH-a.

⁴² Knjiga akvizicija 52/1995.

Po preuzimanju gradiva SSOH-a u HDA, ukupna količina iznosila je 959 arhivskih kutija, 77 knjiga, 46 albuma i kartoteka.⁴³ Godine 2006. u okviru priprema za izradu Pregleda arhivskih fondova i zbirke Republike Hrvatske, krenuli smo s temeljitom analizom cjelokupnoga gradiva fonda. Prvi korak bilo je objedinjavanje cjelokupnoga gradiva u jedinstvenu cjelinu. Analizom je utvrđeno da se SSOH već od 1945. djelomično koristio arhivskim znakovima odnosno, pri odlaganju spisa dio dokumenata bio je odložen po brojevima urudžbenog zapisnika po sustavu tekućeg broja, dok je dio, u pravilu upravo najvažniji dokumenti kao što su zapisnici sjednica, bio izostavljen od urudžbiranja.⁴⁴ S obzirom na složenost organizacijske strukture i obimnost, fond je podijeljen na pet cjelina odnosno podfondova. Podjela na podfondove pratila je značajne ustrojbene promjene u Savezu.

Sadržaj fonda

Uz dokumente koji odražavaju rad i djelatnost SSOH-a, fond sadrži podatke iz šireg područja kulturne povijesti. Gradivo je nezaobilazan izvor onima koji se žele pobliže upoznati s bogatom hrvatskom kulturnom i političkom baštinom. Većinu dokumenata čine zapisnici, koncepti, informacije, analize, izvješća, zaključci. Drugu važnu skupinu dokumenata čine izvješća oblasnih, okružnih, kotarskih i općinskih komiteta SSOH-a. Neizostavan dio predstavlja korespondencija sa srodnim udrugama u Hrvatskoj i izvan nje.

Podfondovi

HR-HDA-1231-1 GO USAOH 1942-1945. (8 kutija, kartoteka)

Na strukturu i sastav dokumentacije utjecao je nedostatak administrativnog sustava i fragmentarnost gradiva. Gradivo iz ratnog razdoblja zadržano je kao zasebna cjelina na način kako je sređeno u Arhivu IHRPH-a. Ova cjelina obrađena je po načelu odlaganja kronološki unutar jednoga godišta, svaki dokument je odložen u zasebnu košuljicu koja je signirana rastućim slijedom brojeva prema datumu. Na temelju popisa izrađena je kartoteka i analitički popis. S obzirom na uvjete u kojima su dokumenti nastali i kvalitetu papira, na mjestima je sačuvano i po nekoliko primjeraka istovjetnih dokumenata.

HR-HDA-1231-2 Kongresi 1945-1990.

Gradivo podfonda složeno je prateći redoslijed održanih kongresa SSOH-a pri čemu je svaki kongres definiran kao zasebna arhivistička jedinica unutar koje dokumentacija prati dnevni red i raspored odvijanja kongresnih aktivnosti i kongresnih radnih komisija. Na kraju svakog kongresa odloženi su prigodni brzojavi, popisi delegata, uzvanika i ostalih gostiju.

HR-HDA-1231-3 CK NOH-a 1945-1962.

HR-HDA-1231-4 RK SOH-a 1962-1974.

HR-HDA-1231-5 RK SSOH-a 1974-1990.

Unutar ovih podfondova koji su sređeni prema istom principu provedena je daljnja razdioba na serije i podserije. One su daljnjom podjelom organizirane na ma-

⁴³ Godine 2011. bivša zaposlenica Saveza predala je Arhivu Matičnu knjigu i isplatne liste djelatnika 1963-1993. (Knjiga akvizicija 23/2012).

⁴⁴ DPO nisu bili obvezni pridržavati se Uredbe o kancelarijskom poslovanju.

nje tematske dokumentacijske cjeline koje su grupirane prema nekoliko kriterija (kronološki, tematski, funkcionalno i prema korespondentima). Temeljne organizacijske i strukturne promjene SSOH-a te nadležnosti i funkcije zadane su njegovim statutom i administrativnim poslovanjem (sjednice komisije, plan rada, izvješća o radu, okružnice, savjetovanja). Slijed podserija u serijama spisa odgovara pojedinim segmentima rada SSOH, tj. pojedinim funkcionalnim cjelinama unutar fonda. Nadalje, provedena je daljnja raščlamba unutar serija i podserija, koje su opet daljnjom podjelom svrstane u manje tematske dokumentacijske cjeline. Prema tome, struktura je načinjena tako, da je najprije odloženo gradivo najviših tijela SSOH i to Centralnog komiteta/Republičke konferencije, a nakon toga slijedi dokumentacija izvršno-političkih tijela (Biro, Predsjedništvo, Sekretarijat). Nakon toga uslijedila su radna tijela/komisije, odbori, odjeljenja koja su osnivana s ciljem provođenja programskih zadataka na pojedinim područjima. Svaki pojedini spis unutar svake cjeline odložen je kronološki. Na kraju podfonda odložena je dokumentacija općeg i administrativnog poslovanja SSOH-a. Uvjeti dostupnosti gradiva fonda podliježu Zakonu o arhivskom gradivu i arhivima⁴⁵, tj. nema posebnih ograničenja korištenja. Tijekom 2004. zaštitno je mikrofilmirano gradivo iz razdoblja 1942-1945.⁴⁶

Ovako složene i prikazane arhivske jedinice odraz su široko organizirane djelatnosti SSOH-a što istraživačima omogućuje jednostavno i brzo pretraživanje. U razdoblju 1945-1990. SSOH je u nekoliko navrata mijenjao organizacijsku strukturu u pokušaju nalaženja najdjelotvornijeg modela za daljnji rad.

Plan sređivanja fonda

HR-HDA-1231 RK SSOH (612 kut., 77 knj., 46 albuma, kartoteka)

1231-1 Glavni odbor Ujedinjenog SSOH antifašističke omladine Hrvatske
1942-1945. (8 kut., kartoteka)

1231-2 Kongresi 1945-1990. (27 kut.)

1231-3 Centralni komitet Narodne omladine Hrvatske 1945-1962.
(217 kut., 1 album)

1231-3.1 Plenum CK NOH-a 1946-1962.

1231-3.2 Sjednice i sastanci CK NOH-a 1947-1962.

1231-3.3 Izvršna tijela CK NOH-a

1231-3.3.1 Biro CK NOH-a 1948-1953.

1231-3.3.2 Predsjedništvo CK NOH-a 1949-1962.

1231-3.3.3 Sekretarijat CK NOH-a 1946-1962.

1231-3.4 Radna tijela

1231-3.4.1 Organizaciono-kadrovska komisija 1945-1962.

1231-3.4.2 Odjeljenje za kadrove 1945-1956.

1231-3.4.3 Odjeljenje za informacije, statistiku i evidencije 1945-1956.

1231-3.4.4 Komisija za ideološko-politički rad 1945-1962.

1231-3.4.5 Republički centar za idejno obrazovanje omladinskih rukovoditelja 1959-1962.

⁴⁵ NN 195/1997.

⁴⁶ Zbirka mikrofilmova, ZM 239.

- 1231-3.4.6 Odjel za kulturno-prosvjetni rad 1945-1949.
- 1231-3.4.7 Komisija za kulturno-prosvjetni rad 1946-1962.
- 1231-3.4.8 Komisija za obrazovanje omladine 1955-1959.
- 1231-3.4.9 Komisija za obrazovanje i školsku omladinu 1945-1962.
- 1231-3.4.10 Komisija za rad s pionirima i dječjim organizacijama 1945-1962.
- 1231-3.4.11 Komisija za rad sa seljačkom omladinom 1946-1962.
- 1231-3.4.12 Komisija za pitanja mladih ljudi u radnom odnosu i proizvodnji 1945-1962.
- 1231-3.4.13 Odjeljenje za historijat omladinskog pokreta 1945-1959.
- 1231-3.4.14 Republički odbor za proslavu Dana mladosti 1946-1962.
- 1231-3.4.15 Komisija za radne akcije, predvojničku obuku i suradnju s JNA 1945-1962.
- 1231-3.4.16 Komisija za fizičku kulturu 1945-1962.
- 1231-3.4.17 Komisija za specijalizirane društvene organizacije 1946-1962.
- 1231-3.4.18 Komisija za društvene organizacije 1962.
- 1231-3.4.19 Komisija Biroa za međunarodnu razmjenu omladine i studenata za Hrvatsku 1945-1962.
- 1231-3.4.20 Komisija za društvenu aktivnost ženske omladine te socijalno-zdravstvena i pravna pitanja 1958-1962.
- 1231-3.4.21 Komisija za društveno upravljanje i aktivnost omladine u komuni 1959-1961.
- 1231-3.4.22 Odjeljenje za financije 1946-1962.
- 1231-3.5. Opće i administrativno poslovanje CK NOH-a 1945-1962.

1231-4 Republička konferencija SSOH omladine Hrvatske 1962-1974.

(166 kut., 1 knjiga)

- 1231-4.1 Plenumi SOH-a 1963-1968.
- 1231-4.2 Sjednice i sastanci Centralnog komiteta SOH-a 1962-1968.
- 1231-4.3 Sjednice i sastanci Republičke konferencije SOH-a 1964-1974.
- 1231-4.4 Sjednice i sastanci Predsjedništva RK SOH-a 1963-1974.
- 1231-4.5 Radna tijela
 - 1231-4.5.1 Komisija za organizaciono-kadrovsku izgradnju 1963-1974.
 - 1231-4.5.2 Komisija za idejno-političko djelovanje 1963-1974.
 - 1231-4.5.3 Politička škola SSOH omladine Hrvatske 1970-1974.
 - 1231-4.5.4 Republički centar za idejno obrazovanje omladine 1963-1964.
 - 1231-4.5.5 Komisija za kulturu 1963-1974.
 - 1231-4.5.6 Komisija za izdavačku djelatnost i štampu 1963-1965.
 - 1231-4.5.7 Komisija za odgoj i obrazovanje 1962-1974.
 - 1231-4.5.8 Komisija za društvene djelatnosti 1962-1974.
 - 1231-4.5.9 Komisija za omladinske radne akcije 1963-1974.
 - 1231-4.5.10 Koordinacijska komisija za suradnju omladine, JNA, boračkih organizacija i narodne obrane 1962-1972.
 - 1231-4.5.11 Republički štab omladinskih jedinica 1968-1973.
 - 1231-4.5.12 Komisija za općenarodnu obranu 1971-1974.
 - 1231-4.5.13 Komisija za zaštitu i unapređenje čovjekove okoline

1972-1973.

1231-4.5.14 Komisija za društveno-ekonomske odnose 1963-1974.

1231-4.5.15 Komisija za pitanja sela i poljoprivrede 1963-1974.

1231-4.5.16 Komisija za međunarodne odnose 1963-1974.

1231-4.5.17 Republički odbor za proslavu Dana mladosti 1963-1974.

1231-4.5.18 Nadzorna komisija 1964-1974.

1231-4.5.19 Financijski odjel 1963-1974.

1231-4.6 Opće i administrativno poslovanje SOH-a 1963-1974.

1231- 5 Republička konferencija SSOH socijalističke omladine Hrvatske

1974-1990. (188 kut., 71 knj., 45 albuma)

1231-5.1 Sjednice i sastanci Republičke konferencije SSOH-a 1974-1990.

1231-5.2 Sjednice i sastanci Predsjedništva RK SSOH-a 1974-1990.

1231-5.3 Radna tijela

1231-5.3.1 Nadzorna komisija 1975-1989.

1231-5.3.2 Statutarna komisija 1974-1989.

1231-5.3.3 Komisija za organizacijsku i kadrovsku izgradnju SSOH-a 1974-1990.

1231-5.3.4 Kadrovska komisija 1986-1988.

1231-5.3.5 Komisija za idejno-politički rad 1974-1990.

1231-5.3.6 Komisija za odgoj i obrazovanje 1974-1990.

1231-5.3.7 Komisija za kulturu 1974-1989.

1231-5.3.8 Komisija za fizičku kulturu 1985-1988.

1231-5.3.9 Grupacija društvene brige o djeci i omladini 1983-1990.

1231-5.3.10 Komisija za društvene organizacije 1974-1989.

1231-5.3.11 Komisija za razvoj dobrovoljnog omladinskog rada 1974-1990.

1231-5.3.12 Savjet za provođenje društvenog dogovora o ORA-ma 1977-1990.

1231-5.3.13 Odbor za proslave i manifestacije 1975-1989.

1231-5.3.14 Komisija za selo i poljoprivredu 1974-1987.

1231-5.3.15 Komisija za pionire 1974-1989.

1231-5.3.16 Sekcija za razvoj društveno-političkog sistema 1977-1989.

1231-5.3.17 Komisija za aktivnost SSOH-a u mjesnim zajednicama 1977-1980.

1231-5.3.18 Komisija za ONO i DSZ 1974-1989.

1231-5.3.19 Komisija za zaštitu čovjekove okoline 1975-1988.

1231-5.3.20 Komisija za priznanja 1977-1989.

1231-5.3.21 Komisija za društveno-ekonomske odnose 1974-1990.

1231-5.3.22 Komisija za informiranje 1974-1990.

1231-5.3.23 Komisija za međunarodnu suradnju 1974-1990.

1231-5.3.24 Odbor za povijest revolucionarnog omladinskog pokreta u Hrvatskoj 1979-1986.

1231-5.3.25 Komisija za njegovanje tekovina NOB-a i socijalističke revolucije 1975-1989.

1231-5.3.26 Komisija za materijalno-financijske poslove 1974-1989.

1231-5.4 Opće i administrativno poslovanje SSOH-a 1974-1990.

Opis i popis podserije RK SSOH-a

HR HDA 1231-3.4.4 Komisija za ideološko-politički rad 1945.-1962. (18 kut.)

Ostali nazivi

Odjel/odjeljenje za agitaciju i propagandu 1947-1953.

Komisija za ideološko-odgojna pitanja 1953-1956.

Komisija za ideološko-odgojni rad 1956.

Komisija za ideološko-politički rad 1956-1962.

Nadležnost, funkcije i područje djelatnosti

Zahvaljujući agitaciji i propagandi NOH-a rastao je i broj njihovih članova. Priređivane su razne čitalačke grupe, kružoci i znanstvene grupe na kojima su se iznosile ideje i upute KPJ i CV NOJ-a. Redovito su priređivani omladinski mitinzi i savjetovanja članova kotarskih komiteta NOH-a zaduženih za idejno-politički rad. Osnovni zadatak bila je popularizacija Petogodišnjeg plana, planiranje i analiziranje političkog i kulturnog života, obilježavanje praznika i važnijih datuma. Najvažnija i ujedno najveća manifestacija bila je proslava 40. obljetnice KPJ i SKOJ-a. Posebna pozornost posvećivana je pripremama za izbore u tijela vlasti (Sabor NRH, Savezna skupština i narodni odbori) te tijela NOH-a.

Poseban oblik ideološko-političkog rada s mladima odvijao se preko Tribina mladih, koje su djelovale uglavnom u školama i poduzećima. Savjeti tribina pri narodnim sveučilištima prikazivali su filmove, isječke iz kazališnih predstava, slušala se glazba i sl. Specifičan oblik ideološkog obrazovanja bile su omladinske političke škole, a 1961. ih je na području NRH bilo 383.

CK NOH-a je izdavao i časopise - mjesečnike i dvomjesečnike, brošure i razna prigodna izdanja.⁴⁷

U Komisiji je djelovalo nekoliko podtijela: Odsjek za ideološko-politički rad, agitaciju i štampu, Komisija za kulturno-prosvjetni rad te Komisija za ideološko-politički rad. Godine 1956. Komisija za kulturno-prosvjetni rad izdvojena je kao zasebno radno tijelo CK NOH-a.

Sadržaj

Serija je podijeljena na nekoliko tematskih cjelina. Na početku su odloženi zapisnici sjednica Odjeljenja, izvješća, analize i informacije o agitaciji i propagandi, političke analize o razvoju NOH-a, izvješća o ideološko-političkom radu, podaci o djelovanju informbiroovaca, o agitaciji na ORA-ma, zapisnici savjetovanja s političkim sekretarima nižih komiteta, planovi i izvješća o ideološko-političkom radu. Cjelina Izbori, sadrži izborne parole, upute i instrukcije za provođenje izbora, okružnice, izvješća, analize i informacije o rezultatima izbora za Sabor NRH, SSOH, Narodnu skupštinu Jugoslavije, narodne odbore i tijela NOH. U podacima o narodnom zajmu nalaze se informacije o stanju I. i II. narodnog zajma u omladinskoj organizaciji i izvješća o upisu narodnog zajma na terenu. Nadalje su odložene tematske cjeline unutar radnih odsjeka i komisija koje su djelovale u okviru Odjeljenja.

⁴⁷ O časopisima više u gornjem tekstu.

Signatura arhivske jedinice	Naziv	Godina	Tehnička jedinica
3.4.4.1	Sjednice Odjeljenja (zapisnici su u bilježnici Odjela za kulturno-prosvjetni rad)	1948-1951.	kut. 138
3.4.4.2	Sjednice s predstavnicima agit.-prop. odjeljenja nižih razina	1949.	kut. 138
3.4.4.3	Planovi i programi rada Odjeljenja	1949-1950.	kut. 138
3.4.4.4	Izvešća o agitaciji i propagandi NOH-a	1945-1950.	kut. 138
3.4.4.5	Savjetovanja	1947-1950.	kut. 138
3.4.4.6	Odsjek za ideološko politički rad, agitaciju i štampu		
3.4.4.6.1	Sastanak s redakcijama <i>Srednjoškolac</i> i <i>Pionir</i>	1948.	kut. 138
3.4.4.6.2	Savjetovanja	1948.	kut. 138
3.4.4.6.3	Okružnice	1947-1953.	kut. 138
3.4.4.6.4	Izvešća i tekuća korespondencija s nižim razinama NOH-a	1945-1952.	kut. 138
3.4.4.6.5	Podaci o tisku	1950, 1951.	kut. 139
3.4.4.6.6	Podatci i informacije o održanim tečajevima i seminarima	1950.	kut. 139
3.4.4.6.7	Podaci i izvješća o radu političkih škola	1949, 1950.	kut. 139
3.4.4.6.8	Podaci o upisu I. i II. narodnog zajma	1948, 1950.	kut. 139
3.4.4.6.9	Podaci o izborima (parole, upute, izvješća s terena, analize i informacije o rezultatima	1945-1952.	kut. 139-140
3.4.4.6.10	Obilježavanje proslava i obljetnica	1946-1952.	kut. 140
3.4.4.6.11	<i>Korespondencija</i>		
3.4.4.6.11.1	CK NOJ-a	1945-1953.	kut. 141
3.4.4.6.11.2	izdavačke kuće	1945-1953.	kut. 141
3.4.4.6.11.3	s ostalima	1948, 1950.	kut. 141
3.4.4.6.12	Analize o idejno-političkom radu NOH-a	1949-1953.	kut. 141
3.4.4.7	Komisija za kulturno-prosvjetni rad		
3.4.4.7.1	Sjednice Komisije (uvez, u bilježnici zapisnika sjednica u Odjeljenju za kulturno-prosvjetni rad)	1949.	kut. 142
3.4.4.7.2	Okružnice	1949-1953.	kut. 142
3.4.4.7.3	Izvešća i podaci o održanim kulturno-prosvjetnim programima i smotrama	1950-1952.	kut. 142
3.4.4.7.4	Savjetovanja	1950.	kut. 142
3.4.4.7.5	Izvešća s terena	1949-1953.	kut. 142
3.4.4.7.6	Obilježavanje Mjeseca knjige	1950, 1951.	kut. 142
3.4.4.7.7	<i>Korespondencija</i>		
3.4.4.7.7.1	CK NOJ-a	1950-1953.	kut. 142
3.4.4.7.7.2	SSOH kulturno-prosvjetnih društava Hrvatske	1951-1953.	kut. 142
3.4.4.8	Komisija za ideološko-politički rad		
3.4.4.8.1	Sjednice Komisije	1956-1961.	kut. 142
3.4.4.8.2	Program i plan rada Komisije	1955-1962.	kut. 143
3.4.4.8.3	Sjednice s voditeljima ideološko-političkih komisija nižih razina	1958.	kut. 143
3.4.4.8.4	Raspored članova Predsjedništva za obilazak na terenu	1957.	kut. 143
3.4.4.8.5	Izvešća o ideološkom radu NOH-a	1956-1962.	kut. 143
3.4.4.8.6	Okružnice	1956-1962.	kut. 143
3.4.4.8.7	Savjetovanja	1959-1961.	kut. 144
3.4.4.8.8	Izvešća s terena	1954-1962.	kut. 144
3.4.4.8.9	<i>Obrazovanje</i>		

Signatura arhivske jedinice	Naziv	Godina	Tehnička jedinica
3.4.4.8.9.1	Podaci o političkim školama NOH-a	1956-1962.	kut. 145
3.4.4.8.9.2	Okružnice	1957-1962.	kut. 145
3.4.4.8.9.3	Izvešća o političkim školama	1956-1962.	kut. 145
3.4.4.8.9.4	Korespondencija s CK NOJ-a (upute)	1957-1958.	kut. 145
3.4.4.8.10	<i>Izbori</i>		
3.4.4.8.10.1	Okružnice	1954-1961.	kut. 146
3.4.4.8.10.2	Izvešća s terena, analize o rezultatima na izborima	1957-1960.	kut. 146
3.4.4.8.10.3	Proslave i obilježavanje obljetnica (15 godina od kongresa USAOJ-a, 40 godina SKOJ-a, 20 godina od ustanka i dr.)	1957-1962.	kut. 147-148
3.4.4.8.10.4	Reakcije na prednacrt Ustava FNRJ	1962.	kut. 148
3.4.4.8.11	<i>Korespondencija</i>		
3.4.4.8.11.1	CK NOJ-a	1954-1962	kut. 149
3.4.4.8.11.2	s ostalima	1955-1962.	kut. 149
3.4.4.8.12	Statistička izvješća i tablice društvenih aktivnosti NOH-a	1957-1962.	kut. 149
3.4.4.8.13	Analize, izlaganja i teze o ideološko-političkom radu omladine	1955-1962.	kut. 150
3.4.4.8.14	Negativni i neprijateljski utjecaj na mladež	1949-1960.	kut. 151
3.4.4.8.15	Utjecaj vjerskih zajednica na mladež u Hrvatskoj	1946-1960.	kut. 151
3.4.4.8.16	Bjegovi preko granice	1949-1961.	kut. 151
3.4.4.8.17	<i>Izdavaštvo</i>		
3.4.4.8.17.1	Okružnice	1954-1962.	kut. 152
3.4.4.8.17.2	Plan rada	1961.	kut. 152
3.4.4.8.17.3	Savjetovanje	1957, 1959.	kut. 152
3.4.4.8.17.4	Razgovori, intervjui	1956, 1962.	kut. 152
3.4.4.8.17.5	<i>Korespondencija</i>		
3.4.4.8.17.5.1	CK NOJ-a	1955-1960.	kut. 152
3.4.4.8.17.5.2	s ostalima	1954-1962.	kut. 152
3.4.4.8.17.6	Podaci o izdavaštvu i pokretanju časopisa	1959.	kut. 152
3.4.4.8.17.7	<i>Redakcije omladinskih časopisa</i>		
3.4.4.8.17.7.1	Redakcija <i>Novine mladih</i>	1953-1956.	kut. 152
3.4.4.8.17.7.2	Redakcija <i>Naše teme</i>	1956-1962.	kut. 153
3.4.4.8.17.7.3	Redakcija <i>Polet</i>	1956-1962.	kut. 153
3.4.4.8.17.7.4	<i>Tribina mladih</i>	1960, 1961.	kut. 153
3.4.4.8.17.7.5	Redakcija <i>Horizont</i>	1951-1955.	kut. 154
3.4.4.8.17.7.6	<i>Bilten CK NOH-a</i> (uvezi)	1956-1967.	kut. 155
3.4.4.8.17.7.7	<i>Bilten</i> CK NOJ-a i ostalih republika	1957-1962.	kut. 156
3.4.4.8.17.7.8	Časopis <i>Omladinski borac</i>	1944, 1948, 1949, 1951, 1952.	kut. 157

Zaključak

Omladinske organizacije - SKOJ, USAOH/NOH/SOH/SSOH su u poslijeratnoj Hrvatskoj odigrale veliku ulogu u odgoju i usmjeravanju mladih u duhu socijalizma. Njihov razvoj, djelatnost kao i organizacijski ustroj bili su uvjetovani direktivama vrha partijske i državne vlasti. Djelovale su na svim razinama društva gdje je bilo mladih - u školama, na sveučilištu, u tvornicama i drugim proizvodnim organizacijama, na selu,

a sve s ciljem što većeg uključivanja mladih u svoje aktivnosti. U tome su u velikoj mjeri i uspjele, jer je većina mladih prihvaćala sudjelovanje u zadanim procesima - obnovi i izgradnji, industrijalizaciji, kolektivizaciji, prosvjećenju i opismenjavanju, te u drugim kulturnim i sportskim aktivnostima i manifestacijama. Mladi su pri tome bili provoditelji i bitni čimbenici vladine i partijske politike, ali istovremeno i objekt provedbe tih mjera.

Budući da je fond RK SSOH količinski obiman, ujedno je pokazatelj i odraz opsežne i složene djelatnosti te organizacije. Sustavnom analizom gradiva i slijedom toga arhivističkom obradom gradiva fonda, postigla se preglednost pojedinih cjelina, ali i sveukupnosti fonda. Time je fond postao bitno pregledniji i pristupačniji za istraživače. Fond je nezaobilazan povijesni izvor za ozbiljno i sustavno proučavanje rada i djelatnosti poslijeratnih masovnih političkih organizacija. Također je važan za valorizaciju njihovog doprinosa u razvoju društva u drugoj polovici dvadesetog stoljeća.

Arhivsko gradivo i objavljeni izvori

Fontes - izvori za hrvatsku povijest, Zagreb, 16/2010.

Izvori za istoriju SKJ. Četvrti kongres SKOJ-a i zajednički kongres SKOJ-a i NOJ (1948), Beograd 1985.

HR HDA 1231 Republička konferencija Saveza socijalističke omladine Hrvatske Statut Narodne omladine Jugoslavije, Zagreb 1951.

Zapisnici sa sednica Politbiroa CK KPJ 1945.-1948, Beograd, 1995, prir. B. Petranović

Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952, sv. 1, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2005.

Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952, sv. 2, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2007.

Novine i časopisi

Službeni list FNRJ 36/1947, 45/48.

Narodne novine NRH/SRH 195/1997.

Vjesnik, 17.12.1948.

Omladinski borac, 8.3.1946.

Literatura

Bilandžić, D. Hrvatska moderna povijest, Golden marketing, Zagreb 1999.

Cerović, G. Razvitak omladinskih organizacija u posleratnom periodu (1945.-1958.), Komisija za istorijat omladinskog pokreta CK Jugoslavije, Beograd 1959.

Dimić, Lj. Agitprop kultura. Agitpropovska faza kulturne politike u Srbiji, Izdavačka radna organizacija Rad, Beograd 1988.

Đilas, M. Vlast, Naša reč, London 1983.

Goldstein, I. Hrvatska povijest 1918.-2008, Novi Liber, Zagreb 2008.

Ivanović, J. Priručnik iz arhivistike, I. dio, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2010.

Jandrić, B. Hrvatska pod crvenom zvijezdom: Komunistička partija Hrvatske 1945-1952, organizacija, uloga, djelovanje, Srednja Europa, Zagreb 2005.

Jukić, M. *Sumarni inventar fonda HR HDA 1231 Republička konferencija Saveza socijalističke omladine Hrvatske 1943-1991*, interno izdanje HDA

Juriša, S. Agrarna politika i problemi kolektivizacije u Jugoslaviji u vrijeme sukoba KPJ s Informbiroom, *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 15, 1/1983.

Kašić, B. Značajke partijske ideologije u Hrvatskoj (1945.-1948.), *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 23 (1-3), 1991.

Knezović, Z. Boljševizacija i ideologizacija hrvatske kulture i umjetnosti, *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 26 (1), 1994.

Komunistički pokret i socijalistička revolucija u Hrvatskoj, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb 1969.

Maticka, M. Hrvatsko seljaštvo i politika kolektivizacije 1945.-1953. u Spomenica Ljube Bobana, Zavod za Hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1996.

Matković, H. Povijest Jugoslavije (1918-199 -2003), Naklada Pavičić, Zagreb 2003.

Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, sv. 1, Hrvatski državni arhiv, Zagreb 2006.

Petranović, B. Historija Jugoslavije 1918.-1988, Nolit, Beograd, 1988.

Radelić, Z. Hrvatska u Jugoslaviji 1945-1991. od zajedništva do razlaza, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2006.

Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941.-1945, Zbornik povijesnih pregleda i sjećanja, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1984.

Sklevicky, L. Konji, žene, ratovi, Zagreb 1996.

Spehnjak, K. Prosvjetno-kulturna politika u Hrvatskoj 1945.-1948, *Časopis za suvremenu povijest*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 25 (1) 1993, str. 73-99.

Spehnjak, K. Javnost i propaganda: Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske 1945- 1962, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2002.

Šarić, T. Položaj i uloga omladine i omladinskih organizacija u FH/NRH 1945.-1954, doktorska dizertacija, Zagreb 2011.

Štambuk-Škalić, M. Vojnović, B., Jukić, M., Obrada gradiva bivših društveno-političkih organizacija za razdoblje 1941.-1990, Arhivi, uprava i razvoj, Treći kongres hrvatskih arhivista, *Radovi*, Hrvatsko arhivističko društvo, Osijek 2009.

Višnjjić, Č. Partizansko ljetovanje: Hrvatska i Srbi 1945-1950, Srpsko kulturno društvo *Prosvjeta*, Zagreb 2003.

Žarić, S. Revolucionarni omladinski pokret u Hrvatskoj 1941.-1948, Centar za društvene djelatnosti Saveza socijalističke omladine Hrvatske, Zagreb 1980.

Summary

THE CONTRIBUTION FOR STUDYING HISTORY OF THE YOUTH ORGANIZATIONS BASED ON THE FONDS RK SSOH (1942-1990)

In this article the authors give the historical overview of the role and position of youth and juvenile organisations in Federal/People's Republic/Socialist Republic of Croatia in communist Yugoslavia from 1945 to 1990 mostly based on their research of the fonds HR-HDA-1231. RK SSOH as the basic and first rate historical source, while at the same time showing the course of its archival arrangement.

The youth organizations – Young Communist League of Yugoslavia (SKOJ) and United Young Antifascist League of Yugoslavia (USAOJ), since 1946 known as Pe-

ople's Youth of Yugoslavia (NOJ) – were in 1948 merged into a joint organization of NOJ and from the beginning of their work they served as a transmission of the Communist Party of Yugoslavia. Hence, their development, activity and organizational structure were determined by the guidelines from the top of the Party and state authority. In Croatia these organizations were active on the level of the republic as Provincial Committee of SKOJ for Croatia and United Young Antifascist League of Croatia (USAOH) /People's Youth of Croatia and since 1948 they were merged into a unique youth organization, since they were part of the federal ones. In 1963, after the VII congress of NOJ, the title was changed into Young League of Croatia (SOH) and in 1974 it was changed again, this time into League of Socialist Youth of Croatia (SSOH). It was under that name it ceased its activity in 1990.

This article deals with different aspects of youth organizations' activity – founding, structure, organization, membership, political programs, activity aims and other important events linked with them, as well as relations with other social-political and cultural organizations and institutions.

The researched period was turbulent and filled with many changes in state and social structure, as well as in government measures that directed them. The role of the youth in all of that was very important and total, since they and youth organizations were included in all processes that were occurring in the state. In the process the youth were both the executors and the important factors of government and party policy, but at the same time also the object of the execution of these measures. For example, some of the government measures included reconstruction and construction of the country, work actions, fast industrialisation and electrification, “socialist transformation of the village” – collectivization, literacy and ideological orientation during the immediate post-war period, together with all the current processes during the later periods. All this enabled a deliberate and systematically created socialist society with the figure of the ideal youth who was supposed to implement the government and party “line”.

The second part of the article deals with the archival arrangement of the fonds HR-HDA-1231. RK SSOH. It shows in detail the course of the arrangement, goals and problems, while also giving an example of the arrangement of one of the working bodies – Commission for Ideological-Political Work. It also presents the entire structure of the fonds. The arrangement was synchronized with the current archival standards – ISAD (G) – general international standard archival description and ISAAR (CPF) – international standard archival authority record for corporate bodies, persons and families.

Keywords: *NRH, SKOJ, USAOJ/USAOH/SOH/SSOH, NOJ/NOH, KPH/SKH, youth, ideological direction, reconstruction and construction, work actions, industrialization and collectivization, cultural and educational action, archival arrangement*

Translated by Marijan Bosnar